

УДК 343.2

*О. В. Ромасєв
здобувач**Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»***ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ОСКАРЖЕННЯ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ РІШЕННЯ СЛІДЧОГО, ПРОКУРОРА ПРО ЗУПИНЕННЯ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА**

Одним із головних завдань кримінального провадження, як передбачено ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України [1], є забезпечення швидкого, повного і неупередженого розслідування кримінального правопорушення з метою встановлення об'єктивної істини у кримінальному провадженні та притягнення винних до відповідальності. Проте, у ряді випадків під час розслідування кримінального провадження можуть виникати об'єктивні умови, за яких продовження досудового провадження неможливе, у зв'язку з чим органи досудового слідства змушені зупинити досудове розслідування.

Ми погоджуємось з Ю.М. Грошевим, який слушно зазначає, що зупинення досудового розслідування – це тимчасова вимушена перерва в проведенні досудового розслідування, яка оформляється мотивованою постановою прокурора або слідчого за погодженням з прокурором за наявності однієї з передбачених у законі підстав [2, с. 329].

Так, відповідно до ч. 1 ст. 280 КПК України досудове розслідування у кримінальному провадженні може бути зупинено після повідомлення особі про підозру у разі, якщо: підозрюваний захворів на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні, за умови підтвердження цього відповідним медичним висновком; оголошено в розшук підозрюваного; слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування; наявна необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва [1].

У той же час, незважаючи на той факт, що зупинення досудового розслідування передбачено законодавцем як вимушене рішення, що повинно прийматись після повідомлення особі про підозру та виконання всіх необхідних і можливих слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій, спрямованих на з'ясування обставин справи або встановлення місцезнаходження підозрюваного у випадку його розшуку, на практиці нерідко мають місце факти зловживання вказаною нормою закону зі сторони слідчого, прокурора. Саме зловживання вказаною нормою закону щодо можливості зупинення слідства може грубо порушити права як сторони захисту, так і потерпілого у кримінальному провадженні внаслідок необґрунтованої тяганини у справі або безпідставного оголошення підозрюваного у розшук.

Тому законодавцем передбачено можливість оскарження на досудовому розслідуванні рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування (п. 2 ч. 1 ст. 303 КПК України). Право на таке оскарження мають потерпілий, його представник чи законний представник, підозрюваний, його захисник чи законний представник.

Як передбачено ст. 280 КПК України досудове розслідування у кримінальному провадженні може бути зупинено слідчим, прокурором лише у випадку повідомлення особі про підозру, тобто, розглядаючи скаргу на рішення про зупинення досудового розслідування слідчий суддя в першу чергу з'ясовує чи фігурує у матеріалах кримінального провадження особа із процесуальним статусом підозрюваного.

Зупинення досудового розслідування у кримінальному провадженні здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої прокурором, з внесенням інформації про прийняття такого рішення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ч.ч. 3, 4 ст. 280 КПК України) [1].

Саме постановою слідчого чи прокурора про зупинення досудового розслідування, винесена з однієї з підстав, передбачених ч. 1 ст. 208 КПК України, є свідченням прийняття слідчим, прокурором рішення, яке може бути оскаржено слідчому судді. Тому важливо, для недопущення порушення права учасників кримінального провадження на оскарження рішення слідчого, прокурора, неухильне виконання ними вимог ч. 4 ст. 280 КПК України щодо направлення копії такої постанови про зупинення досудового розслідування стороні захисту, потерпілому, представнику юридичної особи.

Проте, проблемним є питання відсутності у законі вказівки на строк, протягом якого слідчий, прокурор повинні направити копію постанови про зупинення досудового розслідування особам, які мають право на її оскарження, що досить часто призводить до тяганини у справі та порушення права на оскарження прийнятого рішення. Тому, з метою усунення зазначеної прогалини у праві, вважається за необхідне внесення до ч. 4 ст. 280 КПК України відповідної вказівки, що копія постанови про зупинення досудового розслідування у кримінальному провадженні надсилається стороні захисту, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, протягом 3 діб. Вказаний строк, на нашу думку,

є достатнім для виконання такої вимоги закону щодо направлення копії постанови слідчим прокурором.

Як передбачено п.1 ч.1 ст. 280 КПК України, однією з підстав зупинення слідства є захворювання підозрюваного, а саме наявність такої тяжкої хвороби, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні. Тобто, належною правовою підставою для зупинення слідства за вказаної підстави є саме факт наявності у підозрюваного тяжкої або тривалої хвороби, перебіг захворювання якої повинен перешкоджати його участі в кримінальному провадженні: явки в органи досудового розслідування, участі у слідчих (розшукових) діях та інших процесуальних діях. Зазначений факт повинен підтверджуватись відповідним медичним висновком та протоколами допиту відповідних лікарів щодо питання тяжкості хвороби особі, можливості приймати участь у розслідуванні й строку перебігу хвороби.

Що стосується зупинення досудового розслідування у зв'язку з розшуком підозрюваного, то слідчим до прийняття зазначеного рішення повинно бути вжито всіх необхідних слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, процесуальних дій та інших заходів, щодо виклику підозрюваного для участі у розслідуванні або встановлення його місцезнаходження. Окрім того, про оголошення підозрюваного в розшук слідчим повинно бути винесено постанову або передбачено про оголошення особи в розшук у постанові про зупинення кримінального провадження за вказаної підстави.

Проте, не зважаючи на достатньо зрозумілий алгоритм оголошення особи в розшук та зупинення досудового розслідування з вказаної підстави, слідчими суддями під час розгляду скарг на рішення про зупинення досудового розслідування на підставі п. 2 ч. 1 ст. 280 КПК України, часто зазначається на формальність винесення такої постанови про зупинення слідства, неналежну їх мотивованість та обґрунтованість фактичними обставинами кримінального провадження, а також формальність вживаємих слідчим, прокурором заходів як для доведення факту ухилення підозрюваного від явки до органів слідства, так і спрямованих на встановлення його місцезнаходження.

З прийняттям чинного КПК України зазнали суттєвих змін і підстави зупинення досудового розслідування, оскільки законодавцем передбачено нові приводи та підстави, які раніше в національному кримінально-процесуальному законодавстві не використовувались: слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування (п. 2-1 ч. 1 ст. 280 КПК України); наявна необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва (п. 3 ч. 1 ст. 280 КПК України).

Розглянемо вказані підстави зупинення слідства як предмет оскарження на досудовому розслідуванні більш детально.

Як зазначають І. В. Цюприк, Д.О. Алексеева-Процюк, спеціальне досудове розслідування – це одна з форм спрощеного кримінального провадження, що здійснюється в разі вчинення особою злочинів, зазначених у ч. 1 ст. 297–1 КПК України, стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук на підставі ухвали слідчого судді у зв'язку з клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування слідчого, погодженого з прокурором або прокурора, яке розглядається за участі особи, яка подала клопотання, та захисника [3, с. 157-158]. Тобто, підставами такого розслідування є: факт вчинення підозрюваним злочину, передбаченого ч. 2 ст. 297–1 КПК України; ухилення від явки на виклики слідчого, прокурора; підозрюваний, обвинувачений (окрім неповнолітнього), переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності; оголошення підозрюваного у міждержавний та/або міжнародний розшук; знаходження підозрюваного, обвинуваченого на тимчасово окупованій території України або в районі проведення АТО (ст. 297-1 КПК України) [1].

Для забезпечення здійснення спеціального досудового розслідування слідчий або прокурор готує клопотання про здійснення такого розслідування згідно з вимогами ст. 297–2 КПК України. До клопотання може бути долучено матеріали, що містять відомості, які підтверджують необхідність розпочати спеціальне досудове розслідування щодо відповідної особи, перелік свідків, яких слідчий або прокурор вважають за необхідне допитати під час розгляду клопотання, витяг з ЄРДР, копії матеріалів, що свідчать про ухилення підозрюваного від органів слідства, та постанову про оголошення особи в розшук.

Під час розгляду клопотання слідчого, прокурора щодо необхідності здійснення спеціального досудового розслідування, слідчий суддя повинен переконатись у наявності підстав для прийняття такого рішення. У випадку, якщо слідчий або прокурор не доведе, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності і оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук, він відмовляє у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування на підставі ч. 1 ст. 297–4 КПК України.

Саме ухвала слідчого судді про відмову слідчим суддею у задоволенні клопотання слідчого, прокурора про необхідність здійснення спеціального досудового розслідування є тією правовою підста-

вою, яка надає у подальшому слідчому, прокурору право за зупинення досудового розслідування у кримінальному провадженні на підставі п. 2-1 ч. 1 ст. 280 КПК України. Тому, у випадку оскарження рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування на підставі п. 2-1 ч. 1 ст. 280 КПК України предметом дослідження під час розгляду скарги слідчим суддею є наявність у матеріалах кримінального провадження ухвали слідчого судді про відмову у задоволенні клопотання слідчого, прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування щодо певної особи та підстави відмови слідчим суддею в такому розслідуванні.

Іншою підставою зупинення досудового розслідування є необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва (п. 3 прим. 1 ч. 1 ст. 280 КПК України).

Ми погоджуємось з позицією В. Я. Тація, що звернення компетентних органів України із запитом до уповноважених органів інших держав про виконання в кримінальному провадженні певних процесуальних дій, передбачених КПК та міжнародними договорами, їх виконання в іноземних державах вимагає досить тривалого часу. У зв'язку із цим на час виконання відповідних процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва до отримання компетентними органами України матеріалів щодо виконання запитів про міжнародну правову допомогу досудове розслідування може бути зупинене [4, с. 701].

Для правильного розуміння питання щодо необхідності виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва слід звернутись до ст. 542 КПК України, згідно якої міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків. Міжнародним договором України можуть бути передбачені інші, ніж у цьому Кодексі, форми співробітництва під час кримінального провадження.

Проте, як свідчить практика застосування даної норми, рішення про зупинення досудового розслідування у кримінальному провадженні приймається не тільки з підстав проведення процесуальних дій у рамках надання міжнародної правової допомоги, а й у зв'язку з процесом видачі особи (екстрадиції).

У свою чергу, згідно з Листом Генеральної прокуратури України від 14.03.2014 № 14/2/1-10 вих-13 [5], проведення процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва передбачає звернення до іноземного компетентного органу із за-

питом про правову допомогу і не має відношення до процесу видачі (екстрадиції) осіб. Тобто, зупинення досудового розслідування за вказаної підстави неможливе у випадку порушення питання про екстрадицію особи.

Отже, обов'язковою правовою підставою для зупинення досудового розслідування з вказаної підстави є існування в матеріалах кримінального провадження запиту до компетентного органу іноземної держави про проведення процесуальних дій, складеного відповідно до ст. 552 КПК України, і документів, що підтверджують факти, викладені у запиті [6, с. 552]. Тому при оскарженні до суду рішення про зупинення слідства за вказаної підстави слідчий суддя перевіряє наявність в матеріалах кримінального провадження клопотання слідчого, прокурора про міжнародну правову допомогу, підтвердження фактів, викладених у клопотанні, матеріалами кримінального провадження, факт скерування центральним органом України щодо міжнародної правової допомоги клопотання (запиту) компетентному органу іноземної держави.

Висновок. Вищевикладене свідчить, що правове регулювання інституту зупинення досудового розслідування, як і оскарження допущених під час його застосування на практиці порушень, потребує свого подальшого вдосконалення з метою усунення прогалин у законодавстві та напрацювання в практичній діяльності у зв'язку з новизною ряду процесуальних норм. Вказане сприятиме підвищенню ефективності діяльності слідчого, прокурора на досудовому розслідуванні та недопущення порушення прав учасників кримінального судочинства внаслідок тяганини й безпідставного зупинення досудового розслідування.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
2. Кримінальний процес: [підручник]; за ред. Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної. Х.: Право, 2010. 608 с.
3. Цюприк І.В., Алексеева-Процюк Д.О. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень щодо деяких категорій осіб. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 1 (98). С. 157-171.
4. Блажівський Є. М., Грошевий Ю. М., Дьомін Ю. М. та ін. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1; [за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова]. Х.: Право, 2012. 768 с.
5. Лист Генеральної прокуратури України від 14.03.2014 № 14/2/1-10 вих-13. URL: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. коментар. [відп. ред. С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко]. Х.: Одисей, 2013. 1104 с.

Анотація

Ромасев О. В. Правові підстави оскарження на досудовому розслідуванні рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового слідства. – Стаття.

У статті проаналізовано питання правових підстав зупинення досудового розслідування та оскарження вказаного рішення слідчого, прокурора на досудовому слідстві на підставі п. 2 ч. 1 ст. 303 КПК України. Обґрунтовано, що зупинення досудового розслідування є вимушеною мірою та зловживання нормою закону, яка регулює зупинення слідства, грубо порушує права як сторони захисту, так і потерпілого у кримінальному провадженні. Проаналізовано основні підстави зупинення досудового розслідування у зв'язку з тяжкою хворобою підозрюваного, оголошення підозрюваного у розшук, відмови слідчим суддею у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування, необхідності виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва, та предмет дослідження слідчим суддею під час розгляду скарг на зупинення слідства з вказаних підстав.

Ключові слова: зупинення досудового розслідування, повідомлення про підозру, постанова слідчого, прокурора, оскарження рішення про зупинення досудового розслідування, розшук підозрюваного, спеціальне досудове розслідування, міжнародне співробітництво.

Аннотация

Ромасев А. В. Правовые основания обжалования в досудебном расследовании решение следователя, прокурора о прекращении досудебного следствия. – Статья.

В статье проанализированы вопросы правовых оснований остановки досудебного расследования и обжалования указанного решения следователя, прокурора на досудебном следствии на основании п. 2 ч. 1 ст. 303 УПК Украины. Обосновано, что остановки досудебного расследования является вынужденной мерой и злоупотребления нормой закона, регулирующей остановки следствия, грубо нарушает права как стороны защиты, так и потерпевшего в уголовном производстве. Проанализированы основные основания приостановления

предварительного расследования в связи с тяжелой болезнью подозреваемого, объявления подозреваемого в розыск, отказа следственным судьей в удовлетворении ходатайства о проведении специального предварительного расследования, необходимости выполнения процессуальных действий в рамках международного сотрудничества, и предмет исследования следственным судьей при рассмотрении жалоб на остановку следствия из указанных оснований.

Ключевые слова: остановки досудебного расследования, сообщение о подозрении, постановление следователя, прокурора, обжалование решения о приостановлении предварительного расследования, розыск подозреваемого, специальное досудебное расследование, международное сотрудничество.

Summary

Romasiev O. V. Legal grounds for appealing against a pre-trial investigation decision of an investigator, prosecutor to stop pre-trial investigation. – Article.

The legal grounds for stopping the pre-trial investigation and appeals against the said decision of the investigator, the prosecutor in the pre-trial investigation on the basis of paragraph 2, part 1 of Art. 303 CPC of Ukraine were analyzed in the article. It is substantiated that the suspension of pre-trial investigation is a forced measure and abusing the rules of law which regulates the suspension of the investigation, are grossing the rights of both sides of the criminal proceeding. The main reasons for stopping the pre-trial investigation in connection with the serious illness of the suspect, the announcement of the wanted suspect, the refusal by the investigating judge to satisfy the request for a special pre-trial investigation, the need for procedural actions in the framework of international cooperation, and the subject of investigation by the investigating judge during the consideration for these complaints, were analyzed.

Key words: the suspension of pre-trial investigation, the notification about the suspicion, the decree of the investigator, the prosecutor, the appeal of the decision about a suspension of pre-trial investigation, the suspect's search, the special pre-trial investigation, an international cooperation.